

W dniach 25-26 maja 2012 w Warszawie w Ośrodku Studiów Amerykańskich (al. Niepodległości 22) odbędzie się ogólnopolska interdyscyplinarna Konferencja "Nienormatywne praktyki rodzinne", organizowana przez Doktoranckie Koło Naukowe Gender i Queer przy ISNS UW pod opieką prof. Małgorzaty Fuszary.

Jej celem jest ukazanie różnorodności polskich przedsięwzięć badawczych w zakresie studiów nad nienormatywnymi konstelacjami rodzinnymi. Mamy poczucie, że są one często marginalizowane w dominującym dyskursie publicznym i naukowym, który koncentruje się na tradycyjnej rodzinie nuklearnej.

Bardzo miło nam zaprosić na wydarzenia towarzyszące Konferencji – pokaz filmu dokumentalnego *RIGHT 2 LOVE*, którego pokaz będzie premierą w Polsce.

Dokument *RIGHT 2 LOVE* (reż. Adaia Teruel, 60 minut) to wyjątkowa intymna opowieść o codziennym życiu ośmiu rodzin tworzonych przez lesbijki, gejów i osoby transpłciowe z różnych krajów Europy Zachodniej (Katalonii i Hiszpanii, Grecji, Holandii, Francji, Szwajcarii i Włoch). Dokument opiera się na wywiadach z rodzinami, które w scenerii swoich domów dzielą się refleksjami na temat społecznych nierówności i problemów, z którymi muszą zmagać się w codziennym życiu.

Zapraszamy także na imprezę organizowaną z okazji inauguracji 3. edycji Inicjatywy POMADA, w ramach której organizowane są wydarzenia kulturalne i artystyczne wymykające się przymusowej heteroseksualności.

Zapis video z konferencji: <https://vimeo.com/channels/npr>

25 MAJA (PIĄTEK)

08.30-9.00	Rejestracja	
9.00-10.00	Otwarcie Konferencji (sala 317) - prof. Małgorzata Fuszara (Uniwersytet Warszawski), Odczyt inauguracyjny - prof. Krystyna Slany, (Uniwersytet Jagielloński) <i>Zmieniające się rodziny: konstruowanie rodzin, pokrewieństwo i więzi rodzinne</i>	
10.00-12.00	Sesja 1: Poza heteronormą intymności (sala 317) - Mariola Bierko (Uniwersytet Warszawski) <i>Wymiary intymności w związkach nieheteronormatywnych. Refleksje badawcze</i> - Miłosz Ukleja (Uniwersytet Warszawski), <i>Narracyjne strategie partnerów w związkach jednopłciowych</i> - Dorota Majka-Rostek (Uniwersytet Wrocławski), <i>Lesbijki, geje i ich dzieci – różnorodność form rodzinnych</i> <i>M o d e r a t o r k a: Joanna Mizielińska</i>	Sesja 2: Rodzinna nienormatywność na przecięciu dyscyplin (sala 319) - Ewa Majewska (Uniwersytet Jagielloński), <i>Kiedy prywatne przecina polityczne, czyli rodzina a niesubordynacja płciowa</i> - Magdalena Muszel (European University Institute), <i>Tradycyjna rola w nietradycyjnej rodzinie. Transnarodowa migracja polskich żon i matek</i> - Dorota Orłowska (Uniwersytet Warszawski), <i>Czego spodziewać się po wprowadzeniu ustawy o związkach partnerskich – ujęcie prawne</i> Referaty wyłożone: - Katarzyna Banach (Uniwersytet Warszawski), <i>Kształtowanie się płci kulturowej dzieci w rodzinach jednopłciowych. Wpływ orientacji seksualnej na postrzeganie ról płciowych</i> - Marcin Gągolewski (Uniwersytet Warszawski), <i>Nienormatywne praktyki rodzinne w ujęciu socjologii i psychologii ewolucyjnej</i> <i>M o d e r a t o r k a: Krystyna Slany</i>
12.00-12.30	Przerwa na kawę/Rejestracja	
12.30-14.30	Sesja 3: Poza heteronormą rodzicielstwa 1 (sala 317) - Urszula Kluczyńska (Uniwersytet Medyczny w Poznaniu), <i>Nienormatywna rodzina heteroseksualna z dzieckiem – opresyjność roli</i> - Małgorzata Kot (Uniwersytet Warszawski), <i>Seksualność, relacje intymne i wychowawcze kobiet w związku nieheteronormatywnym</i> - Sylwia Waclawik (Uniwersytet Śląski), <i>Motywacje do intencjonalnej bezdzietności</i> Referaty wyłożone: - Jowita Wycisk (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu), <i>Homoseksualni rodzice w percepcji przyszłych psychologów</i> - Katarzyna Sowa (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego), <i>Przegląd niemieckiej literatury naukowej dotyczącej zjawiska nienormatywnych praktyk rodzinnych</i> <i>M o d e r a t o r k a: Ewa Majewska</i>	Sesja 4: Nienormatywne praktyki rodzinne w filmie (sala 319) - Krzysztof Arcimowicz (Uniwersytet w Białymstoku), <i>Nienormatywne modele rodziny w polskich telesagach. Analiza najpopularniejszych seriali obyczajowych na początku XXI wieku</i> - Bartłomiej Nowak (Uniwersytet Jagielloński), <i>„Homorodzina” w polskich filmach i ich recenzjach prasowych</i> - Kamil Łuczaj (Akademia Górniczo-Hutnicza), <i>Zmieniająca się rodzina w zmieniającym się serialu. Wzorcotwórcza rola seriali post-soap</i> <i>M o d e r a t o r: Aleksander Wasiak-Radoszewski</i>
14.30-15.30	Lunch/Przerwa na kawę	
15.30- 17.30	Sesja 5: Poza heteronormą rodzicielstwa 2 (sala 317) - Jowita Wycisk i Joanna Śmiecińska (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu), <i>Strategie ujawniania własnej orientacji seksualnej przez pary lesbijskie wychowujące wspólnie dzieci, oraz ich konsekwencje</i> - Wiktor Dynarski (Uniwersytet Warszawski), <i>Kiedy binaryzm zawodzi – matczyne tranzycje, rodzicy mężczyźni a homonormatywność polityki równościowej</i> <i>M o d e r a t o r k a: Agata Stasińska</i>	Sesja 6: Nowe trendy w „tradycyjnej rodzinie” (sala 314 lub 319) - Anna Kwak (Uniwersytet Warszawski), <i>Status kohabitacji wśród form życia małżeńskiego i rodzinnego</i> - Beata Simlat-Żuk (Uniwersytet Gdański), <i>Rodziny patchworkowe – nowość w społeczeństwie (po)nowoczesnym?</i> - Marta Bierca (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej), <i>„Tacierzyństwo” w sieci – analiza nowego trendu i jego socjologiczne implikacje</i> Referat wyłożony: - Agnieszka Kowalska-Sobczak (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), <i>Wizja ojcostwa w narracjach ojczymów</i> <i>M o d e r a t o r: Miłosz Ukleja</i>

26 MAJA (SOBOTA)

08.30-9.00	Rejestracja		
9.00-11.00	<p>Sesja 7: Re-presenting the American Family (sesja w j.angielskim) (sala 317)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Betty Houchin Winfield (University of Missouri, Uniwersytet Warszawski), <i>Lola Weddington (Smith College, Uniwersytet Warszawski), The Evolving Identity of the American Family</i> - Colin R. Johnson (Indiana University), <i>Microwave Cooking for One: Solitary Living, Abjection and the Family That Is Not One</i> - Tomasz Basiuk (Uniwersytet Warszawski), <i>Queer Familial Representations</i> <p><i>M o d e r a t o r k a: Marta Olsak</i></p>	<p>Sesja 8: Niebiologiczne wymiary pokrewieństwa (sala 314 lub 319)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dorota Szawarska (Uniwersytet Warszawski), <i>Troska jako źródło pokrewieństwa</i> - Michał Abel Pelczar (Uniwersytet Śląski), <i>Dom/poczekalnia/scena. Odmieńcie więzy rodzinne w kulturze „balów”</i> - Monika Kłosowska (Uniwersytet Warszawski), <i>Rodzina nie istnieje. O innych sp(osobach) (do realizacji wybranych potrzeb</i> <p><i>M o d e r a t o r k a: Katarzyna Michalczak</i></p>	
11.00-11.15	Przerwa na kawę/Rejestracja		
11.15-13.15	<p>Sesja 9: Praktyki rodzinne w różnych dyskursach (sala 317)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stanisław Skarżyński (Uniwersytet Warszawski), <i>Nienormatywne praktyki rodzinne jako temat polskiego dyskursu politycznego w latach 2005-2012</i> - Joanna Mizielińska (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej), Agata Stasińska (Uniwersytet Warszawski), <i>Rodziny z Wyboru – fragmenty dyskursu prasowego</i> - Dorota Jedlikowska (Uniwersytet Jagielloński), <i>Analiza dyskursu naukowego w kontekście rozważań nad rodziną – próba wykorzystania podejścia per formatywnego</i> <p>Referat wyłożony: Anna Jawor (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej), <i>„Jeszcze Polska nie zginęła”, czyli wojna o rodzinę</i></p> <p><i>M o d e r a t o r: Błażej Warkocki</i></p>	<p>Sesja 10: Związki niemonogamiczne (sala 314 lub 319)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Katarzyna Michalczak (Uniwersytet Warszawski), <i>Rodzina z (wielokrotnego) wyboru? Definicje własne rodziny u osób deklarujących się jako otwarcie niemonogamiczne</i> - Karolina Grabowska-Garczyńska (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), <i>Kobiety w związku poliamorycznym – wyzwolenie czy zniewolenie? – analiza forów dyskusyjnych</i> - Rafał Majka (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej), <i>„Granice” związków poliamorycznych/wielosobowych</i> <p><i>M o d e r a t o r k a: Anna Kwak</i></p>	
13.15-14.15	Lunch		
14.15-16.15	<p>Sesja 11: Przekraczanie „rodziny” w ujęciu etnograficznym (sala 317)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Anna Wojtach, (Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie), Agnieszka Iłendo-Milewska, (Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku), <i>Analiza jakości relacji wewnątrzrodzinnych polskich i fińskich rodzin</i> - Urszula Markowska-Manista (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie), <i>Relacje rodzinne Bayaka w regionie Sangha Mbaere w republice środkowoafrykańskiej w obliczu zmian cywilizacyjnych</i> - Katarzyna Górak-Sosnowska i Maciej Klimiuk (Uniwersytet Warszawski), <i>Romans czy rodzina – małżeństwo Urfi w wyobrażeniach zachodnich turystek w Afryce Północnej</i> <p><i>M o d e r a t o r k a: Dorota Jedlikowska</i></p>	<p>Sesja 12: Związki homoseksualne w różnych kontekstach (sala 314 lub 319)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Agnieszka Weseli, <i>W przyjaźni, w miłości, w działaniu i w domu. Bliskie związki między kobietami na ziemiach polskich od połowy XIX wieku do 1939 roku</i> - Justyna Struzik (Uniwersytet Jagielloński, Fundacja Przestrzeń Kobiet), <i>Wiejskie les-rodziny. Sytuacja społeczna lesbijek i kobiet biseksualnych na terenach wiejskich i w małych miasteczkach</i> - Aleksander Wasiak-Radoszewski (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej), <i>Związek homonormatywny (?) a tolerancja/homofobia/lęk przed ujawnieniem. Czy zawsze coming out może być „dobry”?</i> <p><i>M o d e r a t o r: Robert Pruszczyński</i></p>	<p>Warsztaty Transpłciowa rodzina (sala 310) Prowadzenie: Lalka Podobińska, Wiktor Dynarski</p>
16.15-16.30	Przerwa na kawę/Rejestracja		
16.30-17.30	<p>Sesja 13: Nienormatywne praktyki rodzinne w literaturze (sala 317)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Błażej Warkocki (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu), <i>Jedнопłciowo, normatywnie, tradycyjnie. Wokół „Braci ślubnych” Zygmunta Kaczkowskiego</i> - Adrian D. Kowalski (Uniwersytet Jagielloński), <i>„Dziwne rodziny” w twórczości Michaela Cunnighama</i> <p><i>M o d e r a t o r k a: Katarzyna Michalczak</i></p>	<p>Sesja 14: Tabu w praktykach rodzinnych (sala 314 lub 319)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Piotr Dworzański (Uniwersytet Warszawski), <i>Związki FemDom LifeStyle w Polsce</i> - Robert Pruszczyński (Uniwersytet Warszawski), <i>„Family cream”. Homoseksualiści a dobrowolny incest</i> <p><i>M o d e r a t o r: Tomasz Basiuk</i></p>	
17.30	Zakończenie Konferencji		

Abstrakty wystąpień konferencyjnych

w porządku alfabetycznym nazwisk
z uwzględnieniem sesji

Krzysztof Arcimowicz

Zakład Kulturoznawstwa, Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytet w Białymstoku

krzysiek@uwb.edu.pl

Nienormatywne modele rodziny w polskich tele-sagach. Analiza najpopularniejszych seriali obyczajowych na początku XXI wieku (Sesja 4)

W moim referacie podejmę próbę zrekonstruowania obrazu nienormatywnych modeli rodziny w polskich serialach obyczajowych, określanym mianem tele-sag (także oper mydlanych, lub telenowel). Przy wykorzystaniu metody ilościowej analizy zawartości oraz procedury krytycznej analizy dyskursu przeanalizowałem premierowe odcinki pięciu najpopularniejszych seriali nadawanych w 2010 roku przez telewizję publiczną (*M jak miłość*, *Barwy szczęścia*, *Klan*, *Plebania*, *Na dobre i na złe*) oraz dwie tele-sagi stacji komercyjnych (*Na wspólnej* oraz *Samo życie*). Niezależnie od oceny wartości tego typu produkcji, nie można ignorować faktu, że są one w Polsce najpopularniejszymi programami, mającymi olbrzymią widownię. Ważny jest nie tylko duży zasięg społeczny seriali, ale również ich siła oddziaływania. Tele-sagom przypisuje się rolę kulturotwórczą i wzorcotwórczą, mogą też pełnić pożyteczną funkcję edukacyjną. Z drugiej strony tele-sagi można traktować jako zapis obyczajów, a zatem źródło wiedzy o kulturze. W wyżej wymienionych produkcjach możemy odnaleźć zideologizowany obraz tradycyjnej rodziny nuklearnej, ale również nowe modele nienormatywnych rodzin, na przykład pary bezdzietne, rodziny monoparentalne, rodzinne patchworki, związki kohabitacyjne, rodzinę homoseksualną, czy wreszcie grono przyjaciół. Przeprowadzę analizę zidentyfikowanych modeli rodziny i wizerunków płci w odniesieniu do polskiego kontekstu społeczno-kulturowego oraz przemian jakie dokonują się w ponowoczesnym świecie.

Katarzyna Banach

Instytut Studiów Społecznych UW

kat.banach@gmail.com

Kształtowanie się płci kulturowej dzieci w rodzinach jedno płciowych. Wpływ orientacji seksualnej na postrzeganie ról płciowych (Sesja 2)

Celem pracy będzie przegląd badań na temat kształtowania się płci kulturowej dzieci wychowywanych w rodzinach jedno płciowych lub przez nieheteroseksualnego rodzica. Badania te wpisują się w debatę społeczną nad prawem do wychowywania i adopcji dzieci przez pary tej samej płci, która prowadzona jest w krajach rozpatrujących umożliwienie rodzicielstwa osobą nieheteroseksualnym. W dyskursie publicznym kwestia socjalizacji i kształtowania się płci kulturowej dzieci w rodzinach jedno płciowych pozostaje sprawą drugorzędną, co nie znaczy, że nie powinna znaleźć się w kręgu zainteresowania badaczy i badaczek zajmujących się tą problematyką. Istotne jest nie tylko to, czy badane rodziny socjalizują swoje dzieci w odmienny sposób, ale również to, czy dzieci te wykazują cechy typowe bądź nietypowe dla swojej płci w stopniu większym niż ich rówieśnicy wychowujący się w rodzinach heteroseksualnych. Jak się okazuje jest to jedna z bardzo nielicznych różnic, jakie zaobserwowano między dziećmi z obu typów rodzin.

Tomasz Basiuk

Ośrodek Studiów Amerykańskich, Uniwersytet Warszawski

tbasiuk@uw.edu.pl

Queer Familial Representations

(Sesja 7)

Popular portrayals of queer individuals typically show them in relationships with straight friends and family members and in a manner which advocates their integration. The queer characters are in most respects like their straight allies, while their sexual difference and occasional cross-gender identity seem but benevolent variations which the liberal mindset has little difficulty embracing. Departures from this schema are not only infrequent but also limited in scope. The soap-operatic series *Modern Family* (2009-) and the later seasons of the more ambitious *Six Feet Under* (2001-2005) both feature a same-sex male couple raising a child but their familial predicaments are not markedly different from those of the series' straight couples. *Queer as Folk* (UK 1999, US 2000-2005) features a lesbian couple raising a child and, in its American incarnation, a gay male couple raising a teenage boy, both set against another, highly successful, gay male couple who cancel their wedding plans at the last moment because they opt not to marry, a decision which represents a less assimilative possibility. In all three series, the more interesting queering pertains to the straight family members and their relations, shown as "deviant" in their own ways. This of course has the effect of deflecting the mark of alterity away from the queer characters and relations and onto the straight ones. But it also represents a re-visioning of straight normativity in a manner which potentially upsets the distinction between an assimilative versus a queer-radical strategy of representation. A remarkable template for the queering of a seemingly straight family is Katherine Dunn's 1989 novel *Geek Love*, whose opening chapter titled "The Nuclear Family" is a rather shocking double entente.

Mariola Bieńko

Instytut Stosowanych Nauk Społecznych WSNSiR, Uniwersytet Warszawski

martom.bienko@neostrada.pl

Wymiary intymności w związkach nieheteronormatywnych. Refleksje badawcze

(Sesja 1)

Wystąpienie jest próbą przedstawienia na podstawie wybranych desygnatów społeczno-obyczajowych, relacji w związkach nieheteronormatywnych. ęci zakodowana jest w języku, instytucjach i codziennych społecznych. Jej uprzywilejowanie polega na traktowaniu jej jako właściwej, naturalnej, normalnej i nie wymagających wyjaśnień formy funkcjonowania. W ie (J. Butler), który jest heteroseksualną matrycą ącą ludzi na prawidłowo rozwiniętych heteroseksualistów oraz odmieńców, intymność między osobami tej samej płci jest negowana, otaczana wstydlwym milczeniem, ośmieszana czy patologizowana. Tematem wystąpienia jest performatywny charakter prywatnych i publicznych skryptów związków nieheteronormatywnych. Nwiele w naszej kulturze można znaleźć odniesień do szeroko rozumianej intymności w tego typu związkach. Intymność definiuję jako zdolność człowieka do wchodzenia w bliskie relacje z inną osobą bez zatracenia własnej tożsamości. Wskaźnikiem takiej zdolności jest tworzenie związków, które określa się intymnymi. Wystąpienie skupia się w dużej części na wnioskach z szerszego autorskiego projektu badawczego dotyczącego intymności. Zaangażowanie badanych kobiet i mężczyzn relacje intymne z osobami samej płci oraz ich przebieg, subiektywny świat rutyny, codzienności, przekonań, , opinii i przemyśleń na temat siebie samych, związku tego, jak ich zdaniem są odbierani przez otoczenie stanowią główne obszary analizy badawczej. ł empiryczny pochodzi z wywiadów swobodnych pogłębionych oraz wywiadów fokusowych z osobami o orientacji homoseksualnej, dobranymi według metody kuli śnieżnej.

Marta Bierca

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej

marta.bierca@gmail.com

„Tacierzyństwo” w sieci – analiza nowego trendu i jego socjologiczne implikacje

(Sesja 6)

Obserwując zmiany w konstelacjach rodzinnych w Polsce ostatnich lat, można zaryzykować stwierdzenie, że w miejsce normatywnego modelu rodziny, pojawia się całe spektrum praktyk rodzinnych tworzonych przez jednostki. W moim wystąpieniu chcę poruszyć temat „tacierzyństwa” – postawy podążającej do pewnego stopnia za przemianami na rynku pracy i umacniającą się „wyzwoleniem” kobiet. Z drugiej strony jednak, modelu, którego kreacja może wychodzić od samych ojców, redefiniujących swoją rolę w rodzinie. Rola ta może być źródłem satysfakcji dzięki afirmacji ojcostwa, gdzie jest miejsce na czułość, opiekuńczość i głęboką, emocjonalną więź z dzieckiem (caring masculinity). Swojego rodzaju „moda” na bycie tatą przejmującym opiekę nad dzieckiem manifestuje się coraz częściej w Internecie – platformie wymiany myśli i doświadczeń ojców na różnych portalach i blogach (np. tato.net; bycojcem.pl; blogtatybasi.bloog.pl). Omówię nowy model ojcostwa poprzez analizę ich treści, a także odwołania do literatury przedmiotu. Skupię się na kwestiach budowy męskiej tożsamości i ojcowskiego autorytetu, i ich przejawach w sferze online. Postaram się rozwinąć hipotezę, że tworzona w przestrzeni internetowej „kultura ojcostwa” jest z jednej strony wynikiem „mody” na bycie ojcem, z drugiej zaś świadczy o niepewności i potrzebie zewnętrznej afirmacji nowego modelu.

Piotr Dworzański

Instytut Socjologii, Uniwersytet Warszawski

pdworzanski@gmail.com

Związki FemDom LifeStyle w Polsce

(Sesja 14)

Referat dotyczy relacji władzy w związkach FemDom LifeStyle, ich postrzegania w społeczeństwie polskim oraz możliwości i sposobów funkcjonowania związków matriarchalnych w dyskursie patriarchalnym.

Związki FemDom LifeStyle to związki o charakterze trwale osadzonym w kategoriach BDSM, gdzie kobieta dominuje nad mężczyzną i przejmuje rolę osoby rządzącej związkiem. Wbrew opinii niektórych feministek, związki te nie są powieleniem modelu patriarchalnego. Kobięcy styl rządzenia różni się od męskiego; kobiety inaczej też sterują związkiem, przejmując władzę z pozycji osób uwikłanych w dyskurs patriarchalny.

Chociaż na pierwszy rzut oka związki takie wydają się całkowicie różne od tych współcześnie szeroko rozpowszechnionych, można zauważyć daleko idące podobieństwa związane z podstawowymi funkcjami rodziny. Zmianie ulega raczej forma, a nie treść życia rodzinnego. Mimo, iż badane są związki wpisujące się w społeczny wymóg heteronormatywności i jasnego zdefiniowania płci biologicznej, to niezgoda na narzucane normy dotyczące płci kulturowej czyni z osób żyjących w związkach FemDom osoby wykluczone z dyskursu.

Wiktor Dynarski

Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski

wiktor.dynarski@gmail.com

Kiedy binaryzm zawodzi – matczyne tranzycje, rodzacy mężczyźni a homonormatywność polityki równościowej

(Sesja 5)

Podstawowym zagadnieniem referatu jest pozycja osób korygujących płęć (bez względu na ich transpłciowy, interseksualny, bądź inny status, posiadających jednak doświadczenia transpłciowe rozumiane jako „akt przechodzenia – jedno- lub wielokrotnego – pomiędzy płciami”) w dyskursie współczesnego homonormatywnego aktywizmu LGBT, szczególnie w kontekście polskim.

Celem wystąpienia jest ukazanie różnorodności relacji rodzinnych transmężczyzn (z różnych krajów), którzy na pewnym etapie życia postanowili zostać biologicznymi rodzicami – od zagadnień lingwistycznych do tożsamościowych – a także próba umieszczenia ich w kontekście aktywizmu na rzecz równości związkowej i małżeńskiej.

Marcin Gągolewski

Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski

gagolewski1@o2.pl

Nienormatywne praktyki rodzinne w ujęciu socjobiologii i psychologii ewolucyjnej

(Sesja 2)

W niniejszym referacie oprócz krótkiego zarysowania ewolucji socjobiologii na tle podejścia ewolucyjnego w naukach społecznych, zostaną podjęte tematy: altruizmu, kazirodztwa, poligamii, homoseksualizmu, a także dzieciobójstwa. Socjobiologia i psychologia ewolucyjna często w sposób „przewrotny”, niezgodny z etyką podchodzą do tych praktyk i zachowań. Taki zachowania jak poligamia, homoseksualizm, dzieciobójstwa uznaje z „normalne” i jako zachowania powstałe w wyniku działania doboru naturalnego i będące adaptacyjnymi. Jedynie kazirodztwo jest negatywnie oceniane przez socjobiologię, ponieważ prowadzi do „depresji chowu wsobnego”.

W niniejszym wystąpieniu chciałbym przedstawić trochę inny punkt widzenia tych zjawisk. Mimo, że socjobiologię porównywano do eugeniki to jednak nadal intryguje. O wielkim sukcesie socjobiologii świadczy fakt przejścia jej w psychologię ewolucyjną, która obecnie „podbija” nauki społeczne. Wystąpienie poruszy problem socjobiologii i jej następczyni psychologii ewolucyjnej. Bardzo kontrowersyjna swego czasu dyscyplina stworzona przez E.O Wilsona do tej pory wzbudza kontrowersje.

Katarzyna Górak-Sosnowska i Maciej Klimiuk

Katedra Arabistyki i Islamistyki, Wydział Orientalistyczny, Uniwersytet Warszawski

k.gorak-sosnowska@uw.edu.pl, klimiuk.maciej@gmail.com

Romans czy rodzina – małżeństwo *urfi* w wyobrazeniach zachodnich turystek w Afryce Północnej

(Sesja 11)

Turystyka erotyczna w państwach Afryki Północnej uprawiana jest przez dwie kategorie społeczne: homoseksualnych mężczyzn i heteroseksualne kobiety. Te ostatnie angażują się w relacje romantyczne, w tym często w seksualne z lokalnymi mężczyznami. Najczęściej są to Egipcjanie lub Tunezyjczycy, gdyż te dwa państwa dominują w zakresie turystyki masowej w świecie arabskim. Egipt i Tunezja są krajami muzułmańskimi, a w islamie stosunki seksualne ograniczają się do małżonków. Z tego względu jednym z elementów relacji między kobietą z Zachodu i lokalnym mężczyzną jest często małżeństwo *urfi*. Jest to małżeństwo nieoficjalne, zawierane tradycyjnie przez parę nie mającą środków do założenia gospodarstwa domowego i wpisuje się w szereg innych tzw. innowacji matrymonialnych znanych i praktykowanych na Bliskim Wschodzie. Celem wystąpienia jest analiza funkcji i sposobów rozumienia małżeństwa *urfi* przez kobiety wstępujące w relacje intymne z lokalnymi mężczyznami. Mogą to małżeństwo postrzegać instrumentalnie jako narzędzie umożliwiające im uprawianie seksu, albo autotelicznie – jako pierwszy krok w drodze do trwałej instytucjonalizacji związku. Ciekawe jest również, czy *urfi* postrzegane jest przez turystki jako wyznacznik religijności lokalnych mężczyzn. Materiałem badawczym będą fora internetowe poświęcone mężczyznom z państw Bliskiego Wschodu w wybranych językach europejskich. Natomiast *urfi* będzie pewnym punktem odniesienia do zobrazowania narracji zachodnich kobiet.

Karolina Grabowska-Garczyńska

Instytut Socjologii, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Kobiety w związku poliamorycznym – wyzwolenie czy zniewolenie? – Analiza forów dyskusyjnych

(Sesja 10)

Jak zauważa Anthony Giddens (1992) przemiana sfery intymnej, jakiej jesteśmy świadkami, może podważyć tradycyjne instytucje tj. małżeństwo, heteroseksualny, monogamiczny związek etc. Wg tego badacza różnorodność seksualna staje się wręcz elementem naszej codzienności. Do sfery publicznej coraz częściej przebijają się informacje o poliamorii (rozumianej jako relacje miłosne z więcej niż jedną osobą w tym samym czasie, za zgodą i wiedzą wszystkich tworzących dany związek osób), czy to w postaci plotek o znanych poliamorystkach jak Tilda Swinton czy z opracowań naukowych (publikacje, konferencje). Praktyka ta budzi (nie tylko w Polsce) wiele sprzecznych emocji. Dla jednych jest niemoralnym, odrażającym „puszczaniem się, choć z zasadami” (głównie mężczyzn, gdyż kobiety uznawane są w tych konstelacjach za uprzedmiotowione), dla innych to dojrzałe budowanie świadomych, odpowiedzialnych relacji, kluczowy wręcz warunek emancypacji. Referat będzie koncentrował się na analizie kilku forów dyskusyjnych (http://forum.gazeta.pl/forum/w,567,114696885,114706931,Re_Poliamoria_ktos_praktykuje_.html; <http://www.poliamoria.fora.pl/pytania-i-porady,3/poliamoria-a-rodzina,27.html> itd.), w których pojawia się motyw statusu kobiety w owych alternatywnych relacjach płciowych oraz na próbie odpowiedzi czy dają one wyzwolenie z podwójnej normatywności wciąż obowiązującej w hetero-mainstreamie czy wręcz przeciwnie – jeszcze bardziej wypychają kobiety w rolę ofiar „żądzy fallusów”?

Agnieszka Iłendo-Milewska i Anna Wojtach

Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie/ Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

wojtachanna@wp.pl

Analiza jakości relacji wewnątrzrodzinnych polskich i fińskich rodzin

(Sesja 11)

Wystąpienie jest poświęcone ukazaniu jakości wewnątrzrodzinnych relacji w świetle podejścia systemowego, które stanowi współczesną odpowiedź na kryzys tradycyjnego sposobu badania i interpretacji zjawisk społecznych oraz liniowego schematu ujmowania relacji. Zainteresowanie psychologów przesunęło się zatem z jednostki zaburzonej na interakcje społeczne, w które jest ona uwikłana (Satir V., 2000, 2002). Zaproponowana analiza opiera się na założeniu, że niepowtarzalność rodziny i stopień jej funkcjonalności powiązane są z nasileniem i konfiguracją jej wymiarów: spójności, adaptacyjności i wzoru komunikacyjnego („Modelu Circumplex” Olson D. H., 1991) określającego stopień dysfunkcji rodziny, pozwalającego uwzględnić przyczynę oraz wyjaśnić symptomy problemowego zachowania występującego w rodzinie.

Na podstawie przyjętych założeń teoretycznych, określiliśmy cel artykułu, którym jest poznanie znaczenia jakości relacji wewnątrzrodzinnych w etiologii powstawania dysfunkcyjnego zachowania dziecka.

Empiryczna część referatu zawiera prezentację wyników badań w obszarze zaburzonych relacji rodzinnych nacechowanych przemocą, w percepcji młodzieży publicznego gimnazjum w Polsce oraz zawodowego kolegium socjalnego w Finlandii. Interpretacji zebranego materiału badawczego dodatkowo dokonano w oparciu o rozróżnienie typologii rodziny: rodzina pełna, bez matki, bez ojca, zastępcza, adopcyjna. Założono, że istnieje zróżnicowana percepcja pojęcia przemocy fizycznej i psychicznej w obu grupach badanych oraz że istnieje zróżnicowana jakość relacji wewnątrzrodzinnych w obu grupach badanych. Całość kończy podsumowanie zawierające wnioski wynikające z przeprowadzonych badań.

Anna Jawor

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie

anna.jawor@swps.edu.pl

Jeszcze Polska nie zginęła, czyli wojna o rodzinę

(Sesja 9)

Od lat 60. w Ameryce, a od kilku(nastu) również w Polsce w dyskursie publicznym mamy do czynienia z wojną kultur, a więc sporem między zwolennikami liberalizacji życia społecznego i orędownikami powrotu do „tradycyjnych” wartości. Wojna ta rozgrywa się na bardzo wielu frontach, dotyczy takich zjawisk, jak: aborcja, prawa mniejszości, rozdział kościoła od państwa, legalizacja narkotyków, in vitro, edukacja seksualna, kara śmierci... Ale ten spór na gruncie wartości jest w istocie sporem o nasz naród, którego byt jest zagrożony, o czym dobitnie świadczą liczby wskazujące na ujemny przyrost naturalny. Los „tradycyjnej polskiej rodziny” jest więc – zdaniem konserwatystów – naszym być albo nie być, trzeba o nią walczyć, bo na horyzoncie pojawiają się takie pomysły jak np. prawo do adopcji dzieci przez pary jedнопłciowe, a to już prosta droga do upadku...

Jak wykazują sondaże rodzina to największa wartość dla „statystycznego” Polaka. Inna sprawa, że nikt nie wie, jaką formę rodziny „statystyczny” Polak ma na myśli. Tradycyjną polską? Niekoniecznie, bo niemal co drugi żyje w jakiejś alternatywnej wobec „mama, tata, dzieci” formie. I można próbować się odnaleźć w zmieniającym świecie – jak chcą tego liberałowie – albo tkwić na straży zagrożonej tożsamości narodu, której znakiem jest – mówiąc językiem konserwatystów – kryzys rodziny.

Spróbuję przyjrzeć się tej polsko-polskiej wojnie o rodzinę i jej kształt.

Dorota Jedlikowska

Instytut Socjologii, Uniwersytet Jagielloński

dorota.jedlikowska@uj.edu.pl

Analiza dyskursu naukowego w kontekście rozważań nad rodziną – próba wykorzystania podejścia performatywnego

(Sesja 9)

Dyskurs naukowy związany jest z reprodukcją zinstytucjonalizowanych praktyk płciowych / genderowych. Wiąże się z zakorzenieniem w tradycji, patriarchalnym systemem akademickim, esencjonalizowaniem dualizmów genderowych funkcjonujących w normatywizujących systemach społecznych. Dyskurs naukowy nad rodziną stanowi zatem szersze odbicie stosunków władzy, wiedzy, systemu symbolicznego, performatywnych i interpelacyjnych praktyk sankcjonujących dystans społeczny i kulturowy jednostek.

Celem prezentacji będzie analiza porównawcza dyskursów naukowych podejmowanych na łamach wybranych, najwyższej punktowanych czasopism poświęconych problematyce rodziny.

Colin R. Johnson

Indiana University, Bloomington USA

crj2@indiana.edu

“Microwave Cooking for One”: Solitary Living, Abjection and the Family That Is Not One (Sesja 7)

Over the past decade or so LGBT activists in the United States have been at pains to insist upon the dignity of “unconventional families.” In most cases, this has meant illustrating publicly the genuine love and nurturing affection that queer parents have for their children, and the love that these children demonstrate toward their queer parents in return. While such images do challenge certain normative assumptions about what constitutes a “family,” they obviously also shore up others, including the idea that multi-generational households headed by monogamous couples are somehow ‘normal’ by virtue of those two facts. Of course increasingly this is not the form that Americans’ lives take. Indeed, since the late 1970s, the United States has witnessed an astounding growth in the number of non-traditional households, including what are often referred to as “non-family households,” which is to say households that are made up of a single person. This essay examines the bizarre positioning of the single-person household as a site of both incredible optimism and deep-seated regret in the context of debates about the form and future of the American family over the past three decades. Represented as simultaneously liberating and pathetically lonely, the paper argues that ‘single’ remains a queer form of life that dominant culture finds virtually impossible to represent or discuss because so much of the language that we have for representing non-public intimacies depends upon the logic of normative familialism. As such the single-person household doesn’t end up being represented as the absence of family so much as it ends up being represented as the family which is not one, to rework slightly a familiar construction of Luce Irigaray’s.

And if you have any question about what all that means, witness People’s Exhibit #1, which might just as well have been titled Abjection: The Cookbook.

Urszula Kluczyńska

Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

ulaklu@wp.pl

Nienormatywna rodzina heteroseksualna z dzieckiem – opresyjność roli (Sesja 3)

Wobec rodzin istnieje społecznie akceptowane, choć stereotypowe, oczekiwanie funkcjonowania osób tworzących rodzinę – ich zadań i powinności. Społeczne wyobrażenie jest jednoznaczne, ktoś wchodzi w rolę kobiety/żony/matki, druga osoba (i nie inaczej) w rolę mężczyzny/męża/ojca. Rola jest określona i czytelna, każda odmienność jest traktowana jako dysfunkcyjność, patologia, „zło”.

Rodzina heteroseksualna z dzieckiem (społecznie postrzegana jako norma) też może można określić mianem nienormatywnej, jeśli norma – wypełnianie roli ojca przez mężczyznę i matki przez kobietę – nie jest wypełniana w oczekiwany sposób. Wyłania się bowiem wówczas przekonanie o błędnym, wręcz dysfunkcyjnym oddziaływaniu rodziny.

Celem prezentacji jest wskazanie na opresyjność kategorii roli (głównie kobiety/żony/matki/ i mężczyzny/męża/ojca) w odniesieniu do heteroseksualnej pary z dzieckiem i wskazanie na to, co czyni tę rodzinę nienormatywną. Analiza prezentuje studium przypadku rodziny heteroseksualnej z dzieckiem, która nie realizuje roli ojca/mężczyzny i matki/kobiety w sposób, który można by określić mianem normy. Co istotne rodzina nie definiuje się jako taka, gdyż dostrzega zderzenia z istniejącą normą w ramach własnej interpretacji bycia razem.

Monika Kłosowska

Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski

monikaklosowska@queer.uw.edu.pl

Rodzina nie istnieje. O innych sp(osobach) (do) realizacji wybranych potrzeb (Sesja 8)

Realizując badania jakościowe wśród kobiet przyglądam się różnym obszarom ich życia, także tym, które dotychczas były zarezerwowane dla rodziny – funkcji prokreacyjnej, seksualnej, opiekuńczej czy ekonomicznej. Wychodząc od koncepcji rodziny opartej na seksualnym związku między kobietą a mężczyzną, zaproponowanym przez Marthę Fineman, chciałabym przedstawić inne modele realizacji tych potrzeb w relacjach nienormatywnych – związkach jednopłciowych, otwartych, nieformalnych, poza związkiem itp. Czy współczesnym feministkom potrzebna jest rodzina? Swoje hipotezy zamierzam zilustrować fragmentami z wywiadów.

Małgorzata Kot

Kolegium Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych, Uniwersytet Warszawski

ava_g@o2.pl

Seksualność, relacje intymne i wychowawcze kobiet w związku nieheteronormatywnym (Sesja 3)

Badanie „Seksualność, relacje intymne i wychowawcze kobiet w związku nieheteronormatywnym” oddaje głos doświadczeniu kobiet pozostających w relacji intymnej oraz wychowujących razem dziecko. Analizie poddane będzie kształtowanie seksualności przez kobiety, które pozostają w relacji z kobietą. Wśród nich są kobiety, które w ciągu swojego życia były w relacji z mężczyzną i miały z nim dziecko, które obecnie wychowują z kobietą. Z jednej strony, autorka zwróci uwagę na to, jak świat heteronormy wpłynął na kształtowanie seksualności oraz relacji a także na to, jak wygląda doświadczenie rodzicielstwa z perspektywy osoby, która opuściła heteronormatywny świat i wychowuje dziecko z osobą tej samej płci. Z drugiej strony analizowane będzie również to, jak seksualność, relacje intymne i wychowawcze są konstruowane refleksyjnie i indywidualnie. Badanie pozwala na wgląd w kształtowanie seksualności i relacji kobiet często „niewidzialnych” w polskim społeczeństwie poprzez ich indywidualne historie, a także przedstawia relacje wychowawcze z perspektywy dwóch kobiet tworzących rodzinę.

Agnieszka Kowalska - Sobczak

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszcy

a.kowalska_2@wp.pl

Wizja ojcostwa w narracjach ojcymów (Sesja 6)

Tematyka rodzin zrekonstruowanych oraz definicje własne rodziny oraz ról w niej pełnionych, stanowią niezwykle interesujący obszar badawczy dla edukacji. W podjętych badaniach narracji ojcymów bądź mężczyzn pełniących rolę ojca autorka stara się dostrzec ważne zagadnienia: jak przebiega „stawanie się ojcem”, jak przebiega proces identyfikacji z rolą ojczyń, czym jest ojcostwo dla badanych, jaką wizję ojcostwa mają mężczyźni, którzy podejmują się wyzwania, jakie wynikają z rekonstrukcji rodziny i tworzenia, negocjowania oraz rekonstruowania praktyk rodzinnych. Badania narracji ojcymów wpisują się w tematykę przemian, jakim podlega współczesna rodzina na tle kulturowych „reguł ramowania” związanych z definiowaniem rodziny jako podstawowej komórki społecznej.

Adrian D. Kowalski

Instytut Sztuk Audiowizualnych, Uniwersytet Jagielloński

adrian.d.kowalski@gmail.com

„Dziwne rodziny” w twórczości Michaela Cunninghama (Sesja 13)

W swoim wystąpieniu chciałbym przyjrzeć, w jaki sposób Michael Cunningham dokonuje dekonstrukcji mitu tradycyjnej, normatywnej rodziny w swojej twórczości literackiej. Szczególny nacisk pragnę położyć na powieści „Godziny”, „Dom na krańcu świata”, „Z ciała i z duszy” oraz „Nim zapadnie noc”. Poruszana przez Cunninghama dotyczy właśnie przede wszystkim wysiłku budowania dobrej, zwyczajnej rodziny zderzonego z nieumiejętnością bohaterów sprostaną wymaganiami z góry narzuconego porządku. Ukryte lęki, frustracje, namiętności doprowadzają w każdej z wymienionych powieści do poszukiwania alternatywnych możliwości. To opowieści o bolesnym wyzwaniu się z pozornie spokojnej i uporządkowanej rzeczywistości, która w pewnym momencie zostaje złamana i od wewnątrz skompromitowana. Stąd niestandardowe układy różnego typu w relacjach międzyludzkich, będące efektem powszechnej ambiwalencji, obecnej zarówno na poziomie prywatnym, jak i społecznym. Twórczość Cunninghama jest w istocie poświęcona tożsamościom płynnym, niestabilnym, będącym w ciągłym ruchu, stającym się. Te alternatywne, dziwne rodziny w jego powieściach opierają się już nie tylko na pokrewieństwie krwi, ale pokrewieństwie dusz. Wydaje mi się, że warto im się przyjrzeć.

Anna Kwak

Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski

akwak@isns.uw.edu.pl

Status kohabitacji wśród form życia małżeńskiego i rodzinnego (Sesja 6)

Kohabitacja to już uznane zjawisko wplecione we współczesny obraz życia małżeńskiego i rodzinnego. Zyskała sobie prawo 'obywatelstwa' przez zakres rozwoju i aprobatę społeczną dla tej formy życia. Kohabitacja zaliczana do alternatywnych czy nietradycyjnych form życia małżeńskiego i rodzinnego na początku rozwoju zjawiska była protestem przeciwko przymusowi życia w formalnie zawartym, trwałym małżeństwie, i odwołaniem się do trwałości wyznaczanej czasem trwania uczucia łączącego parę. Początkowo ukrywano fakt bycia w związku kohabitacyjnym, obecnie nie budzi to zdziwienia i nie naznacza; kohabitacja jest widoczna. W miarę rozwoju zjawiska zaczęto mówić o fenomenie zjawiska kohabitacji. Zwracano uwagę na zachodzące w nim zmiany. Kohabitacja nadal budzi zainteresowanie badaczy związanych z problematyką małżeństwa i rodziny. Czy naprawdę jest w stanie zastąpić małżeństwo, czy tylko je poprzedza?

Kamil Łuczaj

Wydział Humanistyczny Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie

kamil.luczaj@gmail.com

Zmieniająca się rodzina w zmieniającym się serialu. Wzorcotwórcza rola serialu post-soap (Sesja 4)

Celem referatu jest przedstawienie, w jaki sposób seriale post-soap (przełamujące schematy gatunkowe, wysokobudżetowe produkcje nowego typu) zmieniają medialny obraz i skojarzenia dotyczące tabuizowanych dotąd tematów takich jak nienormatywne koncepcje ról społecznych, seksualność, czy niepełnosprawność. Na przykładzie obrazu rodziny wykażę, że serialowa rewolucja stara się nadążyć nie tylko za najnowszymi osiągnięciami techniki, ale również za problematyką eksplorowaną przez nauki społeczne.

Przedstawię ponadto recepcję nienormatywnych praktyk rodzinnych prezentowanych w polskiej telewizji przez mieszkanki byłych PGRów. W tej części skoncentruję się na odbiorze i umiejętności dekodowania modeli rodziny niezgodnych z ich doświadczeniem codziennym.

Materiał badawczy pochodzi z dwóch niezależnych źródeł: analizy treści trzech produkcji serialowych (*Modern Family*, *Chuck*, *Big Love*) oraz pogłębionych wywiadów z wykorzystaniem materiałów filmowych. Wywiady były częścią szerszego projektu badawczego, dotyczącego recepcji seriali telewizyjnych wśród kobiet zagrożonych wykluczeniem społecznym. W trakcie wystąpienia odwołam się do uzyskanych w ten sposób opinii na temat nienormatywnych koncepcji rodziny przedstawianych w serialach telewizyjnych.

Ewa Majewska

Instytut Kultury UJ/ Gender Studies UW

ptite@poczta.wp.pl

Kiedy prywatne przecina polityczne, czyli rodzina a niesubordynacja płciowa (Sesja 2)

O rodzinie myślimy zazwyczaj w kategoriach psychologii, psychologii społecznej i socjologii. To metodologiczne przypisanie rodziny może jednak budzić pewne wątpliwości z perspektywy gender studies, w których kontekst tego, co prywatne, jest notorycznie dyskutowany z perspektywy sporów o charakterze politycznym – kwestie władzy, podporządkowania, dominacji, opresji ekonomicznej czy dyskryminacji mają swój filozoficzny i politologiczny kontekst, który – nawet, jeśli przenika do współczesnych badań nad rodziną, między innymi dzięki wysiłkom badaczek feministycznych i queer, jest skutecznie pacyfikowany nie tyle może z powodu konfliktu dyscyplin, co raczej zakorzenienia pewnych przekonań o rolach płciowych i rodzinie, nadal dochodzących do głosu nawet w przypadku badań inspirowanych teoriami emancypacyjnymi.

W moim referacie chciałabym po raz kolejny zająć się figurą Antygony – jej klasycznymi i nowatorskimi interpretacjami oraz zobaczyć, jak w feministycznych ujęciach dochodzi do głosu, ale czasem również jest wykluczana pozycja podmiotu nie stosującego się do tradycyjnych ról płciowych i seksualnych – jakie skutki ma to dla organizacji intymności, jakie możliwości przynosi dla organizowania związków intymnych, ich ewolucji oraz przemian ich narratywizacji. Wydaje mi się, że gdzieś na styku krytycznej teorii społecznej, teorii feministycznej i queerowej teorii afektu dochodzi do spotkania sprzecznych tendencji wzmacniania i obalania dotychczasowych form prywatności i intymności, i chciałabym nie tyle zbudować spójny obraz tych przecięć, co raczej spróbować opowiedzieć o nich w sposób zachowujący obecne w nich napięcia, rezygnując z nadal dość typowej obietnicy spójności. Mam wrażenie, że rozmaite figury niesubordynowanej, kobiecej tożsamości mogą tu być interesującym punktem wyjścia.

Rafał Majka

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej

rafal.majka82@gmail.com

„Granice” związków poliamorycznych/wielosobowych (Sesja 10)

Moje wystąpienie będzie krytyczną refleksją nad związkami poliamorycznymi/ związkami wielosobowymi. W referacie chciałbym zastanowić się nad "granicami" takich relacji: m.in. w jakim stopniu ulegają normatywnym reżimom młodości czy pełnosprawności -jakie ciała mogą sobie pozwolić na życie w takich związkach; jak funkcjonuje i jakie są (do przepracowania) granice ekonomii emocjonalnej w takich związkach.

Dorota Majka-Rostek

Instytut Socjologii, Uniwersytet Wrocławski

dorota_majka@poczta.onet.pl

Lesbijki, geje i ich dzieci – różnorodność form rodzinnych (Sesja 1)

Wystąpienie dotyczyć ma trzech zasadniczych kwestii:

- 1) Współczesne nauki społeczne wobec zmian wzorców rodzinności. Problemy definicyjne związane z pojęciem „rodzina”.
- 2) Specyfika rodzicielstwa lesbijek i gejów. Przegląd badań zachodnich socjologów.
- 3) Polskie pary jedнопłciowe – ich opinie na temat posiadania i wychowywania dzieci.

Urszula Markowska-Manista

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie)

ulamarkowska@gmail.com

Relacje rodzinne *bayaka* w regionie *sangha mbaere* w Republice Środkowoafrykańskiej w obliczu zmian cywilizacyjnych (Sesja 11)

Wystąpienie oparte o wyniki badań terenowych dotyczyć będzie zmieniających się na przestrzeni ostatnich dwóch dekad relacji rodzinnych w sąsiedzkim środowisku osad i wiosek zamieszkałych przez Bayaka i Bantu w regionie Sangha Mbaere w Republice Środkowoafrykańskiej (RŚA) oraz powstawania tam nowych przestrzeni dla związków dotychczas nieaprobowanych. W pierwszej części wystąpienia - na podstawie informacji uzyskanych z wywiadów z Bayaka – zaprezentowane zostaną ich aktualne definicje własne rodziny oraz narracje dotyczące praktyk rodzinnych. W drugiej części przedstawione zostaną trzy wybrane obszary analiz związków rodzinnych Bayaka. Pierwszy obszar dotyczyć będzie ogólnej sytuacji kobiet Bayaka pozostających w związkach monogamicznych. Drugi natomiast kobiet Bayaka, które decydują się na niemonogamiczne praktyki rodzinne zakładające zmianę w monogamicznych środowiskach tej społeczności. Bycie „tą Trzecią” w związku z mężczyzną z plemienia Bantu sprawia, że niższa – wyjściowa pozycja kobiety Bayaka jako partnerki i matki odbija się również w funkcjonowaniu społecznym dzieci ze związków dwuetnicznych (wpływa na ich pozycję społeczną, wybory życiowe, proces osobowego dojrzewania i kłopoty z tożsamością). Trzeci obszar analiz dotyczyć będzie sytuacji kobiet w związkach bezdzietnych (tzw. kobiet monstrów). Związki bez potomstwa stanowią źródło rozczarowań i podejrzeń rodzin oraz klanu. O bezdzietność posądzane są kobiety i to one dotychczas – za taki stan rzeczy - ponosiły konsekwencje. Analiza relacji rodzinnych dokonywana będzie w oparciu o konteksty: społeczny, kulturowy i polityczny, ze szczególnym uwzględnieniem przemian globalnych m.in. zmian klimatycznych, konfliktów, migracji mężczyzn za pracą, rozprzestrzeniania się HIV/AIDS i poszerzania obszarów nierówności społecznych.

Katarzyna Michalczak

Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski

kasia.michalczak@op.pl

Rodzina z (wielokrotnego) wyboru? Definicje własne rodziny u osób definiujących się jako otwarcie niemonogamiczne (Sesja 10)

Badania rodziny – nawet te wychodzące poza heteronormatywność – najczęściej prowadzone są z milczącym założeniem normy monogamii w stosunku do osób badanych (zakłada się, że nawet, jeśli osoby te wykraczają poza tę normę, to jednak identyfikują się z nią). Tymczasem, wbrew takim założeniom, istnieją, także w Polsce jednostki i grupy, które świadomie odchodzą od normy monogamii, tworząc związki jawnie niemonogamiczne, gdzie tworzenie relacji intymnych z więcej niż jedną osobą w tym samym czasie stanowi jedną z najważniejszych wartości.

Opierając się na prowadzonym od dwóch lat studium, postaram się odpowiedzieć na następujące pytania: W jakim kontekście kategoria rodziny pojawia się w autonarracjach osób badanych? Jak przedstawiają się definicje własne rodziny osób badanych w świetle definicji „rodziny z wyboru” (Weston)? Czy intymność w związku (definicje własne respondentów i respondentek w świetle definicji Giddensa, z uwzględnieniem modelu opisywanego przez Trimberger oraz modelu poliamorycznego) wiąże się dla badanych osób z pojęciem rodziny? Jak ma się do pojęcia rodziny kohabitacja? Czy z pojęciem rodziny związane jest wychowywanie dzieci? Czy i w jaki sposób osoby badane przedstawiają wychowywanym dzieciom swoje wybory dotyczące związków intymnych? Jak wygląda odbiór społeczny tych wyborów?

W swoim wystąpieniu przedstawię jeszcze dotąd nieomawiane, najnowsze wyniki badań własnych.

Joanna Mizielińska i Agata Stasińska

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej; Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski

joanna.mizielinska@swps.edu.pl, agatastasinska@wp.pl

Rodziny z wyboru – fragmenty dyskursu prasowego (Sesja 9)

W naszym wystąpieniu przedstawimy wyniki analizy dyskursu prasowego na temat rodzin z wyboru w Polsce. Porównamy ze sobą dwie debaty wokół projektów ustawy o związkach partnerskich (na temat projektu ustawy o związkach partnerskich autorstwa Marii Szyszkowskiej z 2003 – 2004 roku i na temat projektu ustawy o związkach partnerskich autorstwa Grupy Inicjatywnej ds. związków partnerskich z 2011 roku) oraz dwie debaty na temat kampanii społecznych (Niech Nas Zobaczą z 2003 roku oraz Miłość nie wyklucza 2010 – 2011).

Celem analizy była, między innymi, identyfikacja głównych strategii, jakie dominują w dyskursie publicznym, prześledzenie dynamiki ich zmiany oraz próba odpowiedzi na pytanie, co/kto owe zmiany generuje. Pokażemy też, czasami paradoksalne/zaskakujące, podobieństwa pomiędzy tymi, którzy w nieprzychylny sposób wypowiadają się o relacjach LGBT oraz tymi, którzy ich bronią. Zastanowimy się też nad (nie)skutecznością pewnych strategii argumentacyjnych oraz niebezpieczeństwem ich użycia.

Magdalena Muszel

European University Institute

Magdalena.Muszel@eui.eu

Tradycyjna rola w nietradycyjnej rodzinie. Transnarodowa migracja polskich żon i matek (Sesja 2)

Pomimo tego że fenomen rodziny transnarodowej istnieje od dawna (Znanięcki i Thomas, 1927), w naukach społecznych termin ten jest stosunkowo nowy.

W Polsce rodzina transnarodowa pojawiła się w świadomości społecznej i skupiła uwagę badaczy zwłaszcza po 2004 roku, kiedy to trudna do oszacowania, ogromna liczba osób zaczęła emigrować czasowo lub na stałe do Irlandii, Wielkiej Brytanii i Szwecji. Wiele z tych osób, w poszukiwaniu lepszego bytu dla siebie i swojej rodziny, zdecydowało się na życie w transnarodowej separacji ze swoimi bliskimi pozostawionymi w Polsce: mężami, żonami, partnerami, dziećmi. Dla niektórych była/jest to separacja kilkumiesięczna, podczas gdy dla innych nawet wieloletnia. Ten nienormatywny model rodziny – rodzina transnarodowa – jest zatem codziennością wielu polskich kobiet i mężczyzn i wpływa na kształtowanie się ich relacji i ról w rodzinie. Moje pytanie brzmi: W jaki sposób rodzina transnarodowa wpływa na kształtowanie się relacji i ról w rodzinie opartych na płci kulturowej? Odpowiedź na to pytanie interesuje mnie zwłaszcza w odniesieniu do roli kobiety w rodzinie. Moja prezentacja oparta będzie na intensywnych badaniach etnograficznych jakie przeprowadziłam głównie w 2010 roku w Dublinie wśród polskich emigrantów, zarówno kobiet jak i mężczyzn. Badania te są również podstawą mojego doktoratu, który kończę na Wydziale Nauk Społecznych i Politycznych na European University Institute we Florencji.

Bartłomiej Nowak

Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej, Uniwersytet Jagielloński

bartek_nowak@poczta.onet.pl

„Homorodzina” w polskich filmach i ich recenzjach prasowych
(Sesja 4)

Wychodząc od analizy portretów „homorodziny” w wybranych polskich filmach (Homo Father Piotra Matwiejczyka, Homo.pl Roberta Glińskiego i innych), zwrócę uwagę na ich wymowę ideologiczną, stosunek do „inności” i miejsce, jakie znajdują one dla rodzin gejów i lesbijek w przestrzeni społecznej. Następnie skonfrontuję omawiane filmy z poświęconymi im recenzjami, które publikowano w prasie lewicowej i konserwatywnej i zwrócę uwagę na wpływ, jaki ma normatywne postrzeganie rodziny jako „podstawowej komórki społecznej” na odbiór artystycznych prób opowiadania o jej formach alternatywnych.

Podstawą moich analiz będą dzieła filozoficzne Michela Foucault i Judith Butler oraz prace Jacka Kochanowskiego (poświęcone tożsamości polskich gejów). Koniecznością będzie poruszenie kwestii performatywności płci, funkcjonowania kategorii gender i płci biologicznej w badanych filmach i percepcji siebie i innych przez pryzmat odgrywanych ról płciowych i seksualnych. Tło dla moich rozważań stanowią będą uwagi na temat dyskursywnej władzy norm i zakorzenionych w widzach przekonań, roli kamery i sposobów jej oddziaływania na odbiorcę (jej zdolności bądź niemożności kreowania większej otwartości widza na „inność”), wreszcie – analiza tekstu wspomnianych wyżej recenzji. Wszystko to razem pozwoli mi na możliwie skondensowane, ale i kompleksowe spojrzenie na kwestię percepcji w polskim kinie (i poprzez kino) „innej”, gejojskiej rodziny.

Dorota Orłowska

Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski

orlowskadorota@wp.pl

Czego spodziewać się po wprowadzeniu ustawy o związkach partnerskich – ujęcie prawne
(Sesja 2)

W najbliższym czasie (stan na 15 lutego 2012 r.) Sejm RP będzie się zajmował trzema projektami ustaw, które mają regulować sytuację prawną osób żyjących w związkach homoseksualnych: projekt Grupy Inicjatywnej ds. Związków Partnerskich, projekt Kampanii „Miłość nie wyklucza” oraz projekt grupy posłów Platformy Obywatelskiej autorstwa Artura Dunina. W swoim wystąpieniu zamierzam skupić się na prezentacji czterech zasadniczych obszarów składających się na wspólne pożycie dwojga ludzi, tych najczęściej podnoszonych w debacie na temat konieczności wprowadzenia instytucji tzw. związków partnerskich, tj. dziedziczeniu, nabywaniu prawa własności, wspólnym opodatkowaniu oraz konsekwencji prawnego uregulowania statusu praw związków jedнопłciowych dla postępowania karnego oraz cywilnego. Każdy z wymienionych obszarów zostanie omówiony w sekwencji: obecny stan prawny w tym zakresie (w odniesieniu do par jedнопłciowych), następnie stan prawny proponowany przez każdy ze złożonych projektów ustaw. Na zakończenie zostaną zaprezentowane pomijane zwykle w debacie publicznej konsekwencje zmiany stanu prawnego w tym zakresie dla postępowania karnego i postępowania cywilnego, takie jak: konsekwencje włączenia osób tej samej płci do ustawowej definicji „osoby najbliższej” z art. 115 § 11 kk rodzące określone skutki w zakresie ścigania niektórych typów przestępstw, a także prawa do odmowy zeznań w przypadku postępowania karnego przeciwko osobie najbliższej, prawo do reprezentowania takiej osoby przed Sądem w postępowaniu cywilnym oraz kwestie związane z ewentualną zmianą stanu cywilnego oraz przyjęcia nazwiska partnera/partnerki po zawarciu związku partnerskiego.

Michał Abel Pelczar

Instytut Kultur i Literatur Anglojęzycznych, Uniwersytet Śląski

brokensculpture@op.pl

Dom/poczekalnia/scena. Odmieńcze więzy rodzinne w kulturze „balów”
(Sesja 8)

W swoim wystąpieniu chciałbym się przyjrzeć analizowanym m.in. przez Judith Butler a w Polsce Joannę Mizielińską sposobom tworzenia i konceptualizowania domu i rodziny w kulturze/tradycji balów drag. Inherentny dla teorii queer jest nacisk na alternatywne formy bliskości, intymności i rodziny jako opartych niekoniecznie na pokrewieństwie czy wyłączeniu relacji seksualnych/pożądania między wszystkimi członkami rodziny poza rodzicami. W kontekście tym interesować mnie będzie szczególnie odmieńczy/queerowy projekt „domu” (house) jako sceny rozgrywania i redefiniowania pojęcia rodziny, autorytetu, współzawodnictwa (i jego wpisania w tworzenie społeczności), klasowego i ekonomicznego wykluczenia oraz odmieńczych projektów estetycznych (w świetle rozważań Jose Estebana Muñoz), ale także sceny jako domu – występu jako momentu tworzącego odmieńczy czasoprzestrzeń, która pozwala przetrwać. Przedmiotem rozważań będzie dla mnie również taniec (czy szerzej pojęta kultura tańca) jako efemera tworząca alternatywne i/lub potencjalne czasoprzestrzenie wyrażania odmieńczości i generowania bliskości.

Robert Pruszczyński

Instytut Literatury Polskiej, Uniwersytet Warszawski

robert.pruszczyński@gmail.com

„Family cream”. Homoseksualiści a dobrowolny incest
(Sesja 14)

Namysł nad zakazem kazirodztwa towarzyszy feminizmowi oraz teoriom gender/queer od kilku dekad. Próbę wyjścia poza tradycyjnie rozumianą wymianę kobiet oraz ufundowaną na niej definicję pokrewieństwa podejmują myślicielki lesbijskie, szukające alternatywnych od patriarchalnych definicji kobiecości. Warto postawić pytanie: co uchylenie/zniesienie zakazu kazirodztwa, uchylenie traktowane nawet jako intelektualna „rozgrzewka”, przynosi mężczyznom?

Pier Paolo Pasolini powiedział, że homoseksualizm i kazirodztwo to ostatnie tabu współczesności. Zakaz pobudza wyobraźnię, sztuka wysoka i niska krąży wokół homoseksualnych relacji spokrewnionych ze sobą mężczyzn. Incest najczęściej zostaje obrazowany jako gwałt, przymus uprawiania seksu z osobą spokrewnioną, ilustracja dominacji. Czy można doszukać się w kazirodzych narracjach elementu dobrej woli, gdzie szukać języka, który zdoła opowiedzieć o głębokich, miłośno-erotycznych relacjach ojców i synów?

Czy owa relacja, zaplątana w kulturową metaforę musi pozostać tylko przenośnią, a może nie należy wykluczyć pierwiastka seksualnego?

Ze względu na ograniczony czas wystąpienia konferencyjnego zajmę się tylko jednym przypadkiem – dwiema częściami komiksu *My Wild and Raunchy Son*. Fabuła opowiada o osiemnastoletnim Justinie, który postanawia odnaleźć swojego nigdy niewidzianego ojca. Pomiędzy nastolatkiem a rodzicem wybucha gorący romans, pomieszanie uczuć rodzinnych z seksualną fascynacją. W komiksie odnaleźć można szereg incestualnych fantazmatów, związanych najczęściej z próbami uchylania zakazu kazirodztwa oraz narcyzmem (bohaterowie rysunkowej opowieści skupieni są na swoim ciele i jego sprawności, również towarzyszy im refleksja na temat queerowości ich relacji)

Beata Simlat-Żuk

Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański

beata@simlat-zuk.fr.pl

Rodziny patchworkowe – nowość w społeczeństwie (po)nowoczesnym?
(Sesja 6)

Współcześni ludzie wydają się być coraz bardziej altruistycznie nastawieni do swojego życia. Liczy się zaspokojenie potrzeb, radość z życia i ekonomika wyborów. Tym samym coraz większe znaczenie nabiera życie codzienne, pospolite, stwarzające zwykłe problemy i dające wystarczającą dawkę pozytywnych emocji.

Ludzie coraz częściej wpisują w swoje biografie rozwody, które nie mają dramatycznego charakteru, wręcz przypominają przyjacielskie rozstania, w efekcie których powstają wielorodzinne rodziny (rodziny patchworkowe). W ich skład wchodzi rodzice wraz ze swoimi poprzednimi partnerami, dzieci rodziców z poprzednich małżeństw, a także dziadkowie ze strony byłych partnerów. Takie rozszerzenie podstawowej rodziny jest stosunkowo nowym zjawiskiem w naszej kulturze, a tym bardziej w społeczeństwie polskim. Zjawisko rozszerzania się rodzin jest konsekwencją rozluźnienia więzów rodzinnych – jak mówi prof. Mirosława Marody

Czym są rodziny patchworkowe? Jak powstają? Jak wygląda ich codzienność? Jakie są ich problemy w czasach gdy procesy modernizacyjne są coraz szybsze a jednostki stają się podmiotami wielokrotnie zróżnicowanymi? Wystąpienie będzie skupiało się na pokazaniu złożoności świata w jakim żyjemy oraz udowodnieniu, że nienormatywne związki rodzinne stają się codziennością w której egzystujemy.

Stanisław Skarżyński

Wydział Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji, Uniwersytet Warszawski

s.skarzynski@gmail.com

Nienormatywne praktyki rodzinne jako temat polskiego dyskursu politycznego w latach 2005-2012
(Sesja 9)

Tematem referatu będzie problem „legalizacji związków jedнопłciowych” w polskim dyskursie politycznym czasie dwóch ostatnich kadencji parlamentarnych, tj. w latach 2005-2012. Punktem wyjścia będzie opis momentu dyskursu pod koniec kadencji 2001-2005. Od tego punktu przeprowadzona zostanie analiza najistotniejszych momentów dyskursu politycznego zogniskowanych wokół tematu legalizacji związków nieheteroseksualnych w oparciu o siatki pojęciowe P. Bourdieu, N. Luhmanna i innych. Celem referatu będzie próba odpowiedzi na pytanie, czy temat związków osób jednej płci ulega przekształceniom (rozwojowi) wraz z jego trwaniem, czy uległ „rytualizacji”, oraz opisanie możliwych scenariuszy rozwoju sytuacji.

Krystyna Slany

Uniwersytet Jagielloński

k.slany@iphils.uj.edu.pl

Zmieniające się rodziny: konstruowanie rodzin, pokrewieństwo i więzi rodzinne Otwarcie Konferencji (Sesja inauguracyjna)

Nowe badania nad rodzinami będące pokłosiem rozwijających się studiów feministycznych, genderowych i queerowych dokonują zasadniczego zwrotu w wyjaśnianiu fenomenu różnorodności i wielości rodzin we współczesnym świecie, w tym także w Polsce. Dzięki tym studiom, stosowanym nowym paradygmatom mamy możliwość dotarcia do jądra ponowoczesnych przeobrażeń sfery życia intymnego, sposobów i form realizacji potrzeb emocjonalno-afiliacyjnych, zmian relacji małżeńsko-rodzinnych i ich konsekwencji dla szerszego społeczeństwa. Prezentowany referat ogniskuje się na kluczowych dzisiaj zagadnieniach różnorodności i wielości rodzin, zmian w konstruowaniu pokrewieństwa i więzi rodzinnych. Ukazane zostaną z jednej strony obiektywne demograficzne podstawy stanowiące przesłankę do dywersyfikacji form życia rodzinnego i konstruowania więzi biologicznych, uznaniowych i fikcyjnych, a z drugiej strony zaprezentowane zostaną społeczne procesy, które te więzi kształtują. Nowe rodzaje, zakresy pokrewieństwa i powinowactwa egzemplifikowane będą na bazie złożonych relacji heteroseksualnych i jedнопłciowych. Poruszony zostanie temat koegzystencji wielości rodzin w podzielonej aksjologicznie Polsce.

Katarzyna Sowa

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

katarzyna.sowa@t-online.de

Przegląd niemieckiej literatury naukowej dotyczącej zjawiska nienormatywnych praktyk rodzinnych (Sesja 3)

Przemiany społeczne, ekonomiczne, kulturowe i demograficzne, które dokonały się na przestrzeni XX-wieku, miały olbrzymi wpływ na rodzinę oraz rolę poszczególnych jej członków. Obserwowane w Polsce mniej więcej od lat 90-tych intensywne przemiany dotyczące form życia rodzinnego, w Niemczech zachodnich obserwowano już w latach 70-tych ubiegłego wieku. Zmiany te dotyczą nie tylko składu osobowego, struktury ale również powstawania różnych, nieopisanych wcześniej form życia rodzinnego. Analiza literatury niemieckiej dotycząca przedmiotu wskazuje, że w krajach zachodnich dużo wcześniej nastąpił m.in. wzrost wieku zawierania pierwszego małżeństwa {z uwagi na dużą i wzrastającą liczbę rozwodów używam określenia pierwszego małżeństwa}, wzrost liczby tzw. wolnych związków, związków poza małżeńskich. Przesłanki demograficzne sugerują, że procesy te w Polsce będą zmierzały do stanu porównywalnego z innymi krajami Europy zachodniej. W moim referacie zamierzam przedstawić przegląd literatury naukowej niemieckich badaczy, dotyczący przyczyn powstawania nowych form życia rodzinnego, na tle rodziny tradycyjnej, definicje i opis zjawiska oraz prognozy kreślone przez niemieckich naukowców {co nastanie po rodzinie tradycyjnej, czy tradycyjna rodzina ukształtowana w kulturze europejskiej zniknie?}.

Justyna Struzik

Instytut Socjologii, Uniwersytet Jagielloński; Fundacja Przestrzeń Kobiet

justyna.struzik@gmail.com

Wiejskie les-rodziny. Sytuacja społeczna lesbijek i kobiet biseksualnych na terenach wiejskich i w małych miasteczkach (Sesja 12)

Celem mojego wystąpienia będzie zaprezentowanie wyników badań przeprowadzonych w ramach projektu „Niewidoczne (dla) społeczności”, realizowanego przez Fundację Przestrzeń Kobiet. Badania te mają na celu analizę sytuacji społecznej lesbijek i kobiet biseksualnych (czy też szerzej - kobiet pozostających w relacjach nieheteronormatywnych), które zamieszkują tereny wiejskie. Problematyka ta jest wciąż słabo rozpoznana przez polskie badaczki i badaczy, których analizy ograniczają się najczęściej do społeczności LGBT zamieszkującej metropole (dzieje się tak choćby ze względu na wielkomiejski wymiar nowych ruchów społecznych). W zachodnich badaniach z kolei, odnoszących się do sytuacji społecznej osób nieheteronormatywnych, żyjących poza obszarami miejskimi, podkreśla się zasadniczo dwie charakterystyki: poczucie izolacji w społecznościach wiejskich (brak dostępu lub utrudniony dostęp do infrastruktury LGBT) oraz wielość różnych strategii tworzenia społeczności w obrębie środowiska lokalnego i poza nim. W swojej prezentacji skupię się przede wszystkim na „praktykach rodzinnych” podejmowanych przez lesbijki i kobiety biseksualne, mieszkających na terenach wiejskich, przy czym przez praktyki rodzinne będę rozumieć także te, które odnoszą się do szeroko rozumianych relacji intymnych. Kwestie kluczowe w moim rozważaniu będą więc stanowić: z jednej strony specyfika społeczności wiejskich w Polsce, z drugiej zaś strategie budowania relacji intymnych i rodzinnych przez lesbijki i kobiety biseksualne w ich obrębie.

Dorota Szawarska

Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski

d.szawarska@gmail.com

Troska jako źródło pokrewieństwa

(Sesja 8)

Współcześni antropolodzy rodziny, tacy jak J. Carsten czy S. Franklin podkreślają niebiologiczne wymiary pokrewieństwa, takie jak np. wspólne palenisko, dom, jedzenie czy też wybór (Weston). Natomiast perspektywy te, mimo iż demonstrują różnorodność i dynamikę rodziny, to poprzez swoją heterogeniczność pokazują jak trudne jest stworzenie szerszej perspektywy teoretycznej, która pozwoliłaby nam wyjść poza studium poszczególnych przypadków. W referacie zastanawiam się czy i w jakim stopniu „troska” może zastąpić tradycyjnie postrzegane biologiczne pokrewieństwo jako podstawę rodziny, zarówno na poziomie analizy antropologicznej jak i polityki społecznej. Koncepcja troski pokazuje, że współczesna rodzina to nie jest pewien określony stan, ale przede wszystkim kwestia codziennej praktyki. Co więcej koncepcja ta nie dzieli ludzi na kolejne kategorie, związane z seksualnością, dietnością, czy sposobem zamieszkania. Natomiast podkreśla ona to co jest uniwersalne dla wszystkich ludzi, a mianowicie to, że każdy z nas jest w którymś momencie swojego życia zaangażowany w mniej lub bardziej trwałą relację troski.

Joanna Śmiecińska i Jowita Wycisk

Instytut Psychologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu

smiejo@ifa.amu.edu.pl, Jowita.Wycisk@amu.edu.pl

Strategie ujawniania własnej orientacji seksualnej przez pary lesbijskie wychowujące wspólnie dzieci, oraz ich konsekwencje

(Sesja 5)

Według szacunków Kampanii Przeciw Homofobii (Zima, 2010) w Polsce ponad 50 tysięcy dzieci i młodzieży do 18 roku życia wychowuje się w rodzinach tworzonych przez pary homoseksualne, głównie lesbijskie. Większość z nich to dzieci pochodzące z wcześniejszego związku heteroseksualnego jednej z partnerek, część zaś stanowią dzieci poczęte w trakcie trwania związku homoseksualnego. Pary lesbijskie wychowujące wspólnie dzieci stosują różne rozwiązania w zakresie informowania ich o swojej orientacji seksualnej, rozstrzygając: czy i jak rozmawiać na ten temat z dzieckiem, jakiego języka używać, jak odnosić się do nietypowości sytuacji rodzinnej. Ponadto pary te podejmują różne decyzje w zakresie ujawniania swojej orientacji w środowisku dziecka (np. w placówkach sprawujących opiekę nad dzieckiem, wśród rodziców koleżanek i kolegów dziecka, w najbliższym sąsiedztwie).

Przedmiotem naszego referatu będzie refleksja nad psychologicznymi korzyściami i kosztami (ujmowanymi z perspektywy dziecka), związanymi ze stosowaniem poszczególnych rozwiązań w tym zakresie.

Zima, M. (red.) (2010). Tęczowe rodziny w Polsce. Warszawa: Kampania Przeciw Homofobii.

Miłosz Ukleja

Instytut Socjologii, Uniwersytet Warszawski

miloszukleja@gmail.com

Narracyjne strategie partnerów w związkach jedнопłciowych

(Sesja 1)

Jak dowodzi Anthony Giddens, decyzje dotyczące sfery wyborów i wartości, są zależne od refleksyjnego/podmiotowego działania jednostek, które nakierowane są na odczuwanie silnej więzi emocjonalnej będącej dla nich podstawowym elementem satysfakcji.

Jednym z najważniejszych celów, podejmowanych przez mnie badań związków osób tej samej płci, jest analiza narracyjnego/podmiotowego charakteru relacji, która jest podtrzymywana/wzajemnie konstruowana przez partnerów. W swoim wystąpieniu przedstawię wyniki autorskiego badania jakościowego, w którym w oparciu o wywiady narracyjne analizowałem indywidualne strategie związków homoseksualnych opartych na partnerskich relacjach.

Sylwia Waclawik

Uniwersytet Śląski w Katowicach

sylwia.waclawik@gmail.com

Motywacje do intencjonalnej bezdzietności (Sesja 3)

Intencjonalna bezdzietność jest ujmowana jako jedna z alternatywnych form życia małżeńsko-rodzinnego. Grupa osób bezdzietnych z wyboru staje się coraz liczniejsza. Na temat specyfiki funkcjonowania tych jednostek niewiele jednak wiadomo. Wokół charakterystyk osobowościowych ludzi intencjonalnie bezdzietnych narosło wiele stereotypów i uprzedzeń. Osoby te postrzegane są jako gorzej przystosowane, bardziej egoistyczne a mniej czułe i kochające niż jednostki posiadające dzieci. Ich wybór drogi życiowej wiąże się potocznie z traumatycznymi przeżyciami w dzieciństwie i złymi relacjami z własnymi rodzicami.

Autorka przeprowadziła badanie eksploracyjne, którego celem było rozważenie prawdziwości tych potocznych przekonań. Grupa badawcza objęła 30 osób. Zmienne ujęte w badaniu, których ewentualny związek z motywacją do bezdzietności postanowiono badać to: poziom empatii, hierarchia wartości, retrospektywna ocena postaw rodzicielskich własnych rodziców, poziom przystosowania, lęki i konflikty wewnętrzne, postawy wobec dzieci i wobec rodzicielstwa oraz traumatyzujące doświadczenia życiowe. W badaniu uwzględniono również powody rezygnacji z rodzicielstwa podawane przez respondentów. Uzyskane wyniki w większości podważają zastane stereotypy, niemniej jednak wskazują na „ziarnko prawdy” w obiegowych opiniach na temat osób intencjonalnie bezdzietnych. Mają one istotnie statystycznie niższy poziom empatii osobowej względem ogólnej populacji, ponadto w pewnej mierze zaburzony jest obraz postaw rodzicielskich rodziców osób badanych a także część respondentów cechuje się niskim stopniem przystosowania.

Błażej Warkocki

Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

warkocki@gmail.com

Jednopłciowo, normatywnie, tradycyjnie. Wokół „Braci ślubnych” Zygmunta Kaczkolwskiego (Sesja 13)

Głównym celem mojego referatu będzie poszukiwanie normatywnej genealogii nienormatywnych praktyk rodzinnych. W tym celu chciałbym przyjrzeć się bliżej instytucji „braci ślubnych” („wedded brothers”) w kontekście teoretycznych (M. Foucault, E. Kosofsky Sedgwick) i historycznym (Alan Bray, „The Friend”). Chodzi zatem o przedstawienie sytuacji, w której rodzinny związek pomiędzy dwoma niespokrewnionymi mężczyznami był uznawany za normatywny, choć wyjątkowy. Główną częścią wystąpienia będzie analiza powieści historycznej Zygmunta Kaczkolwskiego *Bracia ślubni* (1854): dość wyjątkowa na tle europejskim narracja, której punktem wyjścia jest rytuał zaślubin dwóch młodych mężczyzn. Stosując close reading chciałbym zastanowić się nad: schematami romansowymi, relacją pomiędzy różnopłciowym małżeństwem a instytucją „braci ślubnych”, reakcją sarmatyizmu.

Aleksander Wasiak-Radoszewski

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej

aleksander.radoszewski@gazeta.pl

Związek homonormatywny (?) a tolerancja/homofobia/lęk przed ujawnieniem. Czy zawsze coming out może być "dobry"? (Sesja 12)

Charakterystyka rodziny/wieloletniego związku gejowskiego (na przykładzie i w odniesieniu do literatury tematu) w perspektywie przemian tolerancji w Polsce ale także homofobii, w tym problematyki braku samoakceptacji (czy homofobii uwewnętrznionej?) wynikającej m.in. z lęku przed odrzuceniem przez biologiczną rodzinę i środowisko zawodowe, towarzyskie itd. Próba analizy z czego ten lęk może wynikać, jakie formy może przyjmować, dlaczego niekiedy jest tak silny? Jak działa i do czego prowadzi uwewnętrzniony dyskurs heteronormatywny i „podświadome” podporządkowanie się mu, na ile silne i autodestrukcyjne mogą to być mechanizmy. Ponadto próba rozważań nad tym, w jaki sposób tego rodzaju związek może funkcjonować („ukryta relacja”) i w jaki sposób wiąże się z matrycą heteroseksualną. Refleksja nad problematyką funkcjonowania systemu, homofobią a także próba odpowiedzi na pytanie dlaczego w takiej sytuacji coming out (nie może się)/może się nie sprawdzić. Nawiązanie/prezentacja krytycznego podejścia do kwestii coming outu (w odróżnieniu do „hurraoptymistycznego” podejścia wielu polskich organizacji LGBT do tej sprawy) z perspektywy m.in. teorii queer. Życie w cieniu lęku przed outingiem i ujawnieniem

Agnieszka Weseli

nie.mam.maila@o2.pl

W przyjaźni, w miłości, w działaniu i w domu. Bliskie związki między kobietami na ziemiach polskich od połowy XIX wieku do 1939 roku (Sesja 12)

W referacie zamierzam przedstawić, na tle przemian społecznych, kilka modeli relacji między kobietami, jakich istnienie można stwierdzić na ziemiach polskich w okresie od mniej więcej połowy XIX wieku (zwłaszcza po 1963 roku) aż do wybuchu II wojny światowej. Relacje te nazywam je „bliskimi związkami”, nie dokonując podziału według uczuć, jakie łączyły kobiety, ani według ich motywacji dla pozostawania w takim związku. Niezależnie od tego, czy głównym komponentem relacji była przyjaźń, miłość, działalność społeczna czy prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego, a także niezależnie od proporcji tych komponentów, „bliskie związki” były alternatywą dla małżeństwa jako podstawowej formy organizacji społeczeństwa. Jednym z tematów, jaki poruszę, będzie również problem dostępności polskich źródeł.

Betty Houchin Winfield i Lola Weddington

Smith College, Uniwersytet Warszawski University of Missouri, Uniwersytet Warszawski

WinfieldB@missouri.edu

The Evolving Identity of the American Family (Sesja 7)

This presentation will discuss the identity of the U.S. family as an evolving political definitional issue since the earliest census figures. Political responses to the changing family are in both federal and state legislation on marriage as both political protection and legal responsibility for family when at the same time American citizens' struggle for equality, tolerance and inclusion. This paper will point how those changes were found around the major reform eras in American social and cultural history. Sometimes social movements are an impetus for state and national legal reform actions as is found recently in some dozen states now legally recognizing some form of same sex relationships. At the same time, there has been a reaction with definitional identity legislation passed; 31 states have constitutional definitions that limit marriage to one man and one woman and there is a federal defense of marriage act. In 2012, it is important to examine the topics of family and marriage in their widest legal and political aspects.

Jowita Wycisk

Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

Jowita.Wycisk@amu.edu.pl

Homoseksualni rodzice w percepcji przyszłych psychologów (Sesja 3)

W polskich tekstach psychologicznych w ostatnich dziesięcioleciach dokonała się znaczna zmiana w kierunku zmniejszenia patologizacji homoseksualizmu, jednak - jak wskazuje Bojarska (2010) - daleko nam jeszcze do pożądanego (?) egalitaryzmu, a „podskórne wartościowanie” często zastępuje jawne potępienie orientacji homoseksualnej. Jednocześnie wiadomo, że liczba dzieci wychowywanych przez pary jedнопłciowe w Polsce wzrasta. Rodziny tego typu - jak wszystkie inne - na różnych etapach rozwoju mogą potrzebować profesjonalnego wsparcia psychologicznego. Czy jednak absolwenci psychologii czują się gotowi do udzielania go? Skoro wiedza na temat funkcjonowania tych rodzin nader często podlega przemilczeniu, to sposób odnoszenia się przyszłego psychologa do jedнопłciowej pary będzie prawdopodobnie odzwierciedleniem jego wiedzy ogólnej i ukształtowanego poza obszarem uniwersytetu światopoglądu. Wydaje się zatem ciekawe:

- jaką wiedzę na temat rozwiązań prawnych stosowanych na świecie wobec rodzin homoseksualnych mają studenci i studentki psychologii?
  - jaki jest ich pogląd na temat legalizacji związków i adopcji dzieci przez pary homoseksualne?
  - na ile studenci i studentki psychologii są skłonni traktować partnera/kę biologicznego rodzica, partycypującego w opiece nad dzieckiem jako równorzędnego opiekuna dziecka na najbardziej podstawowym poziomie komunikowania się z nim.
- Referat przedstawia wyniki badania o charakterze eksploracyjnym, przeprowadzonego wśród ok. 100 studentów i studentek psychologii na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu.